

Nr 24.

Ankom till riksdagens kansli den 11 mars 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckt tillämpning i visst avseende beträffande statens arbetare av lagen den 26 juni 1936 (nr 383) angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete, dels ock motion om viss ändring av nämnda lag.

Genom en den 28 januari 1938 dagtecknad proposition, nr 78, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet, föreslagit riksdagen medgiva, att beträffande livräntor, som tillerkänts eller kunna komma att tillerkännas före år 1937 i arbete för statens räkning skadade arbetare, 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete må för tid efter den 30 juni 1938 tillämpas i enlighet med sin lydelse enligt lagen den 26 juni 1936, nr 383.

I samband med förevarande proposition har utskottet till behandling förehåft en före propositionens avlämnande inom andra kammaren väckt motion, nr 75, i vilken herr *Brädefors m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta, »att stycket 'ersättningsanspråk, som grundas å olycksfall, vilket inträffat före lagens ikraftträdande, skall bedömas enligt äldre lag', i den av 1936 års riksdag ändrade lagen om försäkring för olycksfall i arbete må utgå och att alla tidigare inträffade olycksfall skall behandlas efter den sålunda ändrade lagen».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i propositionen framlagda förslaget, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionen.

En arbetsgivare kan enligt 11 § och 15 § andra stycket *lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete* stå s. k. självrisk. Detta innebär, att arbetsgivaren själv utger understöd enligt lagen och på grund därav är helt eller delvis befriad från erläggande av försäkringsavgift. Sådan befrielse erhålles endast på uttrycklig begäran av arbetsgivaren, dock att jämlikt 15 § andra stycket i lagen samt *kungörelsen den 30 november 1917 angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen å arbetare, som användas till arbete för statens räkning*, staten utan särskild begäran därom står självrisk för sina arbetare. År 1935 stodo, förutom staten, 56 arbetsgivare s. k. total självrisk, därav 15 städer, 11 banker, 4 försäkringsbolag, 22 industriföretag och 4 diverse företag.

Om en annan arbetsgivare än staten, utan att ha erhållit lindring i försäkringsavgiften, själv utger understöd vid olycksfall i arbetet, så föranleder detta icke nedsättning av understödet från vederbörande försäkringsinrättning. En arbetsgivare, som står självrisk, äger givetvis lämna sina olycksfallsskadade arbetare eller deras efterlevande högre ersättning än lagen föreskriver.

Före den 1 januari 1937 gällde enligt 11 § olycksfallsförsäkringslagen, bland annat, att om arbetsgivaren vore skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete utgiva understöd, såsom avlöning, pension eller annat underhåll, samt han, på grund av understödet, enligt 15 § andra stycket erhållit lindring i försäkringsavgiften, så skulle från sjukpenning, livränta, begravningshjälp eller annan ersättning enligt lagen avdragas vad arbetsgivaren i anledning av olycksfallet för motsvarande ändamål utgäve för tid, under vilken ersättningen utginge. I enlighet med motiven till lagen tillämpades denna bestämmelse så, att även s. k. ålderspension, d. v. s. en på grund av viss tjänstgöringstid intjänad förmån, ansågs kunna utgöra understöd i anledning av olycksfall i arbete. Detta innebar exempelvis, att om en pensionsberättigad arbetare strax före uppnåendet av pensionsåldern genom olycksfall i arbete ådrog sig svår invaliditet, så erhöll han endast den ålderspension, som han i varje fall skulle erhållit och som även kom hans jämnåriga men av olycksfall icke drabbade arbetskamrater till del.

Härutinnan och i en del andra hänseenden, bland annat i fråga om förhållandet mellan livränta och avlöning, har genom en den 26 juni 1936 (nr 383) utfärdad lag olycksfallsförsäkringslagen reformerats. Lagtexten har sålunda förtydligats i syfte att förebygga, att från ersättning enligt lagen avdragas andra förmåner än sådana, som verkligen kunna sägas utgöra understöd i anledning av olycksfallet. Bland annat har uttryckligen stadgats, att ålderspension icke skall anses såsom sådant understöd. Lagändringarna ha trätt i kraft den 1 januari 1937, men enligt meddelad övergångsbestämmelse skall ersättningsanspråk, som grundas på dessförinnan inträffat olycksfall, bedömas enligt äldre lag.

Jämsides med dessa lagändringar genomfördes genom en förordning den 5 juni 1936 (nr 239) motsvarande ändringar i 11 § förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

I skrivelse den 8 juli 1937 har *telegrafstyrelsen* på skäl, för vilka redogöres å sid. 4 i propositionen, föreslagit sådan ändring av övergångsbestämmelsen till den år 1936 gjorda ändringen av olycksfallsförsäkringslagen, att vid bedömandet av förhållandet mellan livränta och pension de ändrade bestämmelserna skulle, från den 1 januari 1937 räknat, få tillämpas även vid sådana före den 1 januari 1937 inträffade olycksfall, där vederbörande haft pensionsrätt.

I anledning av denna skrivelse upprättades inom socialdepartementet en *promemoria*, vari anfördes bland annat följande:

Förevarande övergångsbestämmelse till 1936 års lagändringar torde ha varit nödvändig. Före lagändringarna kunde en arbetsgivare få lindring i försäkringsavgiften därest han ordnat ålderdomspensionering för sina arbetare och således, enligt dåvarande tolkning av lagen, själv i form av ålderspension beredde understöd motsvarande lagens fordringar på livränta vid invaliditet i följd av olycksfall i arbetet. En lagändring, enligt vilken ålderspension icke längre skulle anses som understöd av nyss angivet slag, kunde icke rimligtvis givas tillbakaverkande kraft, vare sig mot arbetsgivaren, så att denne skulle påläggas ökade skyldigheter gent emot sina redan före lagändringens ikraftträdande olycksfallsskadade arbetare, eller mot vederbörande försäkringsinrättning, så att denna skulle nödgas utgiva understöd i anledning av olycksfallsskador, för vilkas inträffande icke erlagts några försäkringsavgifter.

Emellertid lägger sagda övergångsbestämmelse givetvis icke hinder i vägen för en viss arbetsgivare, t. ex. staten, att till arbetare, som före den 1 januari 1937 drabbats av olycksfall i arbetet, frivilligt utgiva ersättning i överensstämmelse med lagens fr. o. m. nämnda dag gällande lydelse.

Därest ett dylikt åtagande från statens sida anses böra ske, torde lämpligaste formen härför vara utfärdande av en särskild kungörelse om tillämpningen i vissa fall av 1 § kungörelsen den 30 november 1917, nr 832, vilken paragraf erhållit sin nuvarande lydelse genom en den 31 januari 1919, nr 99, utfärdad kungörelse. Den i nämnda paragraf förekommande hänvisningen till 11 § olycksfallsförsäkringslagen läser, då fråga är om ersättning för ett olycksfall, som inträffat före den 1 januari 1937, jämlikt förut omförmälda övergångsbestämmelse till lagen den 26 juni 1936 (nr 383) avse sistnämnda paragraf i dess äldre lydelse. För vinnande av det avsedda syftet borde därför i den särskilda kungörelsen stadgas, att vid tillämpning av 1 § kungörelsen den 30 november 1917 den i sagda paragraf gjorda hänvisningen till 11 § olycksfallsförsäkringslagen skall, även då fråga är om arbetare, som skadats före ingången av år 1937, utan hinder av övergångsbestämmelserna till lagen den 26 juni 1936, avse sistnämnda paragraf i dess lydelse enligt lagen den 26 juni 1936. Ett dylikt stadgande borde lända till efterrättelse redan från och med ikraftträdandet av lagen den 26 juni 1936 eller således från och med ingången av år 1937.

Över telegrafstyrelsens skrivelse och den inom socialdepartementet upprättade promemorian hava efter remiss yttranden avgivits av ett flertal myndigheter samt av landsorganisationen i Sverige. Beträffande innehållet i dessa yttranden får utskottet hänvisa till den redogörelse, som lämnats å sid. 5—8 i propositionen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har i propositionen under hänvisning till de år 1936 vidtagna ändringarna i 11 § olycksfallsförsäkringslagen anfört bl. a. följande:

Även om — — — — — angelägenheten av en lagändring var uppenbar, kunde dock denna, såsom berörande enskildas inbördes förhållanden, enligt vedertagna rättsgrundsatser näppeligen göras tillämplig jämväl å sådana rättsförhållanden, som uppkommit och kanske också genom vederbörligt beslut slutgiltigt reglerats medan äldre lag ännu var gällande. — — — — — Såsom framhållits i den inom socialdepartementet upprättade promemorian var därför den i ärendet avsedda övergångsbestämmelsen till 1936 års lagändring nödvändig. Jag finner mig därför icke kunna biträda telegrafstyrelsens av landsorganisationen tillstyrkta förslag. — — — — —

Den omständigheten, att man icke anser sig böra genom en lagändring förplikta vederbörande arbetsgivare eller försäkringsinrättning att även för redan inträffat försäkringsfall utgiva ersättning enligt strängare grunder än som tidigare varit gällande, utesluter emellertid icke, att i dylikt fall den försäkrade kan genom någons frivilliga åtagande beredas viss gottgörelse för de förmåner, som han på grund av tidigare rättstillämpning gått miste om. Härutinnan finner jag det ligga nära till hands, att arbetsgivaren såsom den genom äldre rättstillämpning otillbörligt gynnade parten bereder den försäkrade dylik gottgörelse. Under remissbehandlingen har också från de hörda myndigheterna den tanken vunnit allmän anslutning, att staten i sin egenskap av arbetsgivare skulle gent emot sina arbetare tillämpa de nya bestämmelserna även om olycksfallet inträffat medan äldre bestämmelser ännu voro gällande. Vad angår formen för ett dylikt åtagande från statens sida har det förslag, som härutinnan angivits i den remitterade promemorian, i princip biträts eller lämnats utan erinran av myndigheterna. Jag finner mig också kunna i huvudsak förorda detsamma. Dock torde, såsom från ett par håll erinrats, de ökade förmånerna icke böra beräknas redan från och med ingången av år 1937, utan finner jag den 1 juli 1938 vara den härutinnan lämpligaste begynnelsesterminen.

Då vad jag nyss föreslagit skulle få betydelse endast för statens arbetare, inställer sig spørgsmålet, om även åt kommuners och enskilda arbetsgivares arbetare bör av statsmedel beredas den motsvarande gottgörelse, som enligt vad jag nyss anfört icke ansetts kunna utkrävas från vederbörande arbetsgivare eller försäkringsinrättning. Enär emellertid i fall, varom nu är fråga, de till den skadade utgående förmånerna alltid minst uppgå till beloppet av den livränta, vartill han, därest förmånerna icke utgått, skulle varit berättigad enligt olycksfallsförsäkringslagen, torde här icke kunna sägas föreligga några sådana särskilt ömmande omständigheter, som påkalla åtgärder från det allmännas sida. Icke heller förefinnes någon utredning om storleken av de kostnader, som ett dylikt åtagande skulle förorsaka statsverket. Vid sådant förhållande finner jag mig icke böra tillråda någon åtgärd i nu angivet syfte.

Departementschefen har vidare uttalat, att de ökade kostnader för nästkommande budgetår, som det av honom framlagda förslaget skulle medföra, torde bliva jämförelsevis obetydliga och väsentligen komma att belasta allenast telegraf- och järnvägsstyrelsernas driftkostnadsstater samt förslagsanslaget till bestridande av statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete. Nämnda anslag har i årets statsverksproposition (elfte huvudtiteln, punkt 10) upptagits med ett belopp av 480,000 kronor. Vad detta anslag beträffar kunde ökningen enligt departementschefens mening beräknas uppgå till omkring 8,000 kronor. Tillräcklig anledning att med hänsyn härtill föreslå höjning av det äskade anslagsbeloppet syntes honom emellertid icke förefinnas.

På hemställan av bankoutskottet (utlåtande nr 11) har riksdagen anvisat det begärda anslagsbeloppet.

Här må även erinras, att Kungl. Maj:t genom propositionen nr 79, som hänvisats till bankoutskottet, föreslagit riksdagen att lämna motsvarande

medgivande beträffande sådan ersättning enligt förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utgives på grund av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1937.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår har genom de år 1936 vidtagna ändringarna i 11 § olycksfallsförsäkringslagen fastslagits, att ålderspension i sin egenskap av en genom utfört arbete intjänad förmån icke bör, såsom dittills kunnat ske, räknas som ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete. Enligt meddelad övergångsbestämmelse skall emellertid ersättningsanspråk, som grundats på ett före den 1 januari 1937 inträffat olycksfall, bedömas enligt äldre lag.

Utskottet.

Utskottet finner sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, varigenom arbetare, som före år 1937 skadats i arbete för statens räkning, för tiden efter den 30 juni 1938 kan beredas gottgörelse för förmåner, som han med den tidigare tillämpningen av 11 § olycksfallsförsäkringslagen skulle gå miste om.

I den föreliggande motionen har yrkats sådan ändring av ovannämnda övergångsbestämmelse, att den genom reformen avsedda rättvisare avvägningen skulle komma alla dem till godo, som redan före 1937 års ingång drabbats av olycksfall i arbete. Detta förslag överensstämmer i huvudsak med det av telegrafstyrelsen framlagda förslaget, i vilket dock utsågts, att de på så sätt ändrade bestämmelserna skulle tillämpas först från den 1 januari 1937. På de av föredragande departementschefen anförda skälen kan utskottet icke tillstyrka yrkandet, att de år 1936 genomförda lagändringarna skall givas tillbakaverkande kraft.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med bifall till förevarande proposition, måtte medgiva, att beträffande livräntor, som tillerkänts eller kunna komma att tillerkännas före år 1937 i arbete för statens räkning skadade arbetare, 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete må för tid efter den 30 juni 1938 tillämpas i enlighet med sin lydelse enligt lagen den 26 juni 1936, nr 383; samt

B) att motionen II: 75, i den mån den icke blivit beaktad genom vad utskottet ovan under A) hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 mars 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, P. Sandström, Västberg, Olof Carlsson, Elon Andersson, Sten, Ekströmer* och *Holstenson*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Olovson, Hallagård, Molander, Sandström i Härnösand**, *Thorell** och *Hansson* i Örebro samt fröken *Hesselgren*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.